

Onderwijs2032: naar de ideale mens

Why education isn't educating luidde de roemruchte ondertitel van Frank Furedi's boek *Wasted* uit 2009. Het is een boodschap die aan het Platform Onderwijs2032 geheel is voorbij gegaan. Het eindrapport van het Platform (*Ons onderwijs2032 eindadvies*, januari 2016) getuigt precies waar Furedi voor waarschuwt: dat scholen leerlingen meer gaan opvoeden, liefst richting politiek correcte waarden, dan dat zij hen inwijden in de wereld van cultuur en wetenschap. Het onderwijs ontaardt, zo maakt hij duidelijk, in een tot mislukking gedoemd laboratorium waarin de ideale mens moet ontstaan.

Paul Schnabel en de zijnen noemen persoonsvorming als een belangrijke functie van het onderwijs. Zij kiezen voor onderwijs gericht op persoonlijke vrijheid en zelfredzaamheid. Leerlingen moeten goed communiceren (ook in het Engels). Zij leren verantwoordelijkheden te dragen. Identiteitsontwikkeling staat op het programma. Problemen oplossen, kritisch denken, informatie vinden, zelfstandigheid, met vrijheid leren omgaan, tolerantie en verdraagzaamheid opbrengen, mediawijsheid hebben, creatief zijn, zelfs emoties tonen. Allemaal vaardigheden waarmee een individu zich onafhankelijk, evenwichtig en vrij in de samenleving kan bewegen. Onderwijs 'leert leerlingen wat (niet) te doen'. Zelfs wiskunde is bedoeld om goed in de maatschappij te kunnen functioneren. Het Platform vat dit zelf samen in de omineuze kreet dat toekomstig onderwijs leerlingen 'vaardig, waardig en aardig' maakt. Dat wordt getoetst: leerlingen tonen straks 'merkbare' gedragsverbeteringen.

Tussen deze rijen vaardigheden staan in het rapport sprankjes kennis. Maar alleen als kennis nuttig is. Nuttig voor genoemde persoonsvorming, nuttig voor toekomstig beroep of economische belangen, voor communicatie (zie boven), voor burgerschap, nuttig om zich als een verantwoord, betrokken, milieuvriendelijk mens te ontwikkelen. Zoals Furedi duidelijk maakt: onderwijs als instrument voor maatschappijverbetering en progressie.

De huidige scheiding tussen schoolvakken hindert bovenstaande te bewerkstelligen en moet weg. Huidige curricula zijn overladen met feitenkennis, kennis die leerlingen niet hoeven te weten, maar kunnen opzoeken.

Dat dit tot staatsopvoeding leidt, met een in het voorgestelde kerncurriculum besloten visioen van de volmaakte mens, is tot daar aan toe. Ook het selectief gebruiken van wetenschappelijke inzichten is het Platform vergeven (bepaald onderzoek toont bijvoorbeeld dat parate kennis onontbeerlijk is, of dat leerlingen zelfstandigheid niet aankunnen). Het werkelijke probleem van de voorstellen is echter inderdaad dat onderwijs geen onderwijs meer zal zijn:

Scholen kunnen, beter dan thuis, kinderen onderwijzen in de onuitputtelijke en onschatbare wereld van menselijke cultuur. Of dat nu Shakespeare of spellingsregels betreft, de oerknaltheorie of osmose, middeleeuwse stedenvorming of moderne maatschappelijke problemen, Michelangelo of machtsverheffen. Deze cultuuroverdracht is de belangrijkste functie van onderwijs. Het Platform *noemt* deze cultuuroverdrachtsfunctie niet eens.

Doorgave van cultuur is dat de kennis ervan/-over in stand blijft. Onderwijs is zo kennisoverdracht. Natuurlijk, iedere leerling op zijn niveau, maar ook met een minimum voor allen. Dat betekent zeker een kerncurriculum, maar anders dan het Platform wil, bestaand uit feitenkennis. En

inderdaad, kennis is op te zoeken. Leerlingen kunnen opgezochte kennis echter alleen op waarde schatten als... zij al kennis hebben. Kennis kan vervolgens nuttig zijn, als bijproduct (bijvoorbeeld een geleerde taal of wiskundige oplossingen). Het nuttigheids criterium van het Platform verschaalt het onderwijs tot een curriculum waar kennis over oerknal, Shakespeare of Middeleeuwen irrelevant is. Merk op dat succesvolle scholen, zeker in het buitenland, juist voor een dergelijke 'nutteloze', brede, kennisgerichte vorming kiezen. Dat is kennelijk aldaar de sterkste voorbereiding op de tijd daarna. Ondertussen verlaat het Platform oude idealen als verheffing en emancipatie (cultuurkennis voor alle maatschappelijke lagen).

Scholen voeden op, maar eerst als *middel* om cultuuroverdracht mogelijk te maken. Daarom leren ze leerlingen op tijd te komen, huiswerk te maken of zich te gedragen in de klas. Cultuuroverdracht kan daarnaast als *effect* een veranderd persoon opleveren, bijvoorbeeld als leerlingen geïnspireerd worden boeken te lezen of wetenschap te beoefenen. Maar in beide gevallen is de persoonsvorming geen doel op zichzelf.

Scholen overschrijden hun opvoedingsverantwoordelijkheid als zij gaan wroeten in de emotionele huishouding of identiteit van kinderen. Schoolse opvoeding gaat zo over in psychologisering. Elk (leer)probleem, elk gevoel van onbehagen, krijgt een diagnose. Het Platform bevordert daarmee een trend die, gezien de hoeveelheid diagnoses van ADHD, depressie en dyslexie, nu al is doorgeslagen. Bovendien leren leerlingen zo dat tegenslag niet bestaat, maar een oorzaak heeft buiten zichzelf. Het 'omgaan' met tegenslag wordt, met dergelijke diagnoses, moeilijker in plaats van makkelijker, het omgekeerde van wat het Platform beoogt.

We kunnen voor de radicale functieomkering van onderwijs in 2032 kiezen. Als de pedagogische pretentie daarvan lukt (en mag!), krijgen we misschien gevoelige, assertieve creatievelingen en maatschappijverbeteraars, maar ook gemedicaliseerde leeghoofden en navelstaarders. Kinderen die deze toets niet halen, vallen af; zij die het wel halen zijn nauwelijks aardig en waardig. Ondertussen ontberen zij kennis die, juist in een snel veranderende samenleving, een kader biedt van bescheidenheid, relativering, rationaliteit en vertrouwdheid, en, ook voor de minder begaafde leerling, cultuurdeelname openstelt.